Free

8

संस्कृतसुधा

अष्टमी कक्ष्या

(संयुक्तपाठ्यक्रमः)

8th Sanskrit Reader
(Composite Course)

तेलंगाणप्रभुत्वप्रकाशनम्
हैदराबाद्

तेलंगाणप्रभुत्वस्य निश्शुल्कवितरणम्

तेलंगाणप्रभुत्वप्रकाशनम्
हैदराबाद्

तेलंगाणप्रभुत्वस्य निश्शुल्कवितरणम्

TELANGANA

విద్యార్థులకు సూచనలు

- ప్రతిపాఠంలో ముందుగా ఒక చిత్రం ఉంటుంది. ఆ చిత్రాన్ని చూడండి. దాని కింద ఉన్న ప్రశ్నలకు జవాబులను ఆలోచించి చెప్పండి.
- 'ఛాత్రేభ్యః సూచనాః' అనే గడిలోని సూచనలు చదవండి. వాటి ప్రకారం చేయండి.
- పాఠం చదవడానికి ముందు పాఠ్యాంశచిత్రాలను చూసి పాఠంలోని విషయాన్ని ఊహించండి. చిత్రాల ఆధారంగా సంభాషణలు చెప్పండి.
- ప్రతిరోజు పాఠాన్ని బిగ్గరగా చదవండి. మీ ఉపాధ్యాయుడు చదివేటప్పుడు జాగ్రత్తగా వినండి. మీకు తెలియని పదాలు/చదవలేకపోయిన పదాలను మీ ఉపాధ్యాయుడు ఎలా పలుకుతున్నాడో జాగ్రత్తగా వినండి. మీరు కూడా అలా చదవడానికి ప్రయత్నించండి.
- మీ ఉపాధ్యాయుడు పాఠం చెప్పేటప్పుడు జాగ్రత్తగా వినండి, మీకు తెలియని పదాల గురించి, విషయం గురించి తప్పకుండా అడిగి తెలుసుకోండి.
- పాఠం తర్వాత ఇచ్చిన 'ఏతాని కుర్వంతు' లోని అభ్యాసాలను మీ ఉపాధ్యాయుని అడిగి తెలుసుకోండి. ఆ తర్వాత మీరే సొంతంగా రాయాలి.
- అభ్యాసాలలో ఇచ్చిన ప్రశ్నలకు జవాబులను గైడ్లలో గాని, ఇతరుల నోటుపుస్తకాలలో గాని చూసి రాయకూడదు. ఎందుకంటే దాని వల్ల మీకు సొంతంగా రాయడం రాకుండా పోతుంది.
- అభ్యాసాలలో ఇచ్చిన వ్యాకరణాంశాలు మీకు అర్థంకావడానికి మొదట ఉదాహరణలు ఇచ్చారు. వాటిని ఆధారంగా అర్థం చేసుకొని రాయండి.
- స్వీయరచనా, సర్జనాత్మకవ్యక్తీకరణమ్, పరియోజనాకార్యమ్, ప్రశంసలకు సంబంధించిన అభ్యాసాల గురించి ముందుగా ఉపాధ్యాయుడు చర్చ నిర్వహిస్తాడు. మీరు ఆ చర్చలో పాల్గొనండి. తెలియని విషయాలను అడిగి తెలుసుకోండి.తర్వాత మీరే స్వంతంగా అభ్యాసాలను రాయండి. అవసరమైతే మీ తోటివారితో కలిసి చేయండి.
- మీరు రాసిన జవాబులను తరగతిగదిలో చదివి వినిపించండి. చేసిన ప్రాజెక్టుపనులను ప్రదర్శించండి. మీ ఉపాధ్యాయుడు ఇచ్చిన సూచనల ప్రకారం సరిచేసుకోండి. సరిచేసుకున్న తర్వాతనే నోటు పుస్తకాలలో రాయండి.
- పాఠంలో చివర 'స్వీయమూల్యాంకనమ్' అనే పట్టిక ఉంది. ఈ పట్టికలోని ఒక్కొక్క వాక్యాన్ని చదవండి. చేయగల్గితే **ఔనని**, చేయలేకపోతే **కాదని** గుర్తించండి. మీరు చేయలేని వాటి గురించి మీ ఉపాధ్యాయుని అడిగి మళ్ళీ అభ్యాసం చేయండి.
- పుస్తకంలో 'పఠంతు-నందంతు' పేరుతో మీకోసం కథలు ఇచ్చారు. వీటిని మీరే సొంతంగా చదవండి, ఆనందించండి.
- పుస్తకంలో "ఛాత్రైః సాధితవ్యాని సామర్థ్యాని" ఉన్న పేజిని చదవండి. దీనిలో ఉన్న సామర్థ్యాలనన్నింటినీ మీరు ఈ తరగతి పూర్తి అయ్యేసరికి చేయగలగాలి.
- పాఠశాలలో మీ స్నేహితులతో, ఉపాధ్యాయులతో సంస్కృతంలోనే మాట్లాడడానికి ప్రయత్నించండి.

मम विषये

मम नाम : ....

मम जनन्याः नाम : ....

मम जनकस्य नाम : ....

मम कुटुम्बजनाः : ....

मम पाठशालायाः नाम : ....

मम कक्ष्या : ....

मम ग्रामस्य/नगरस्य नाम : ....

पठितानां कथापुस्तकानां नामानि : ....

....

....

....

मम इष्टकथा : ....

मम स्नेहितानां नामानि : ....

....

अहं सम्यक् पठित्वा .... भविष्यामि।

SCERT TELANGANA

संस्कृतसुधा

अष्टमी कक्ष्या

संयुक्त पाठ्यक्रमः

8th Sanskrit Reader
(Composite Course)

सम्पादकमण्डली

आचार्य विरिवेण्टि मुरलीधरशर्मा
शिक्षाविभागः,
राष्ट्रियसंस्कृतविद्यापीठम्
(मानितविश्वविद्यालयः)
तिरुपतिः

डा.दोर्बल प्रभाकरशर्मा
विश्रान्तप्राचार्यः,
श्री वाड्रेवु जोगम्म वेदसंस्कृतकलाशाला,
कोव्वूरु, पश्चिमगोदावरी जिल्ला

विद्वान् तिगुळ्ळ श्रीहरिशर्मा
विश्रान्तप्राचार्यः
श्रीराजराजेश्वरसंस्कृतकलाशाला
वेमुलवाडा, करीनगरजिल्ला

विषयनिपुणौ

आचार्य रमाकान्त अग्निहोत्री
विश्रान्तप्राचार्यः, दिल्लीविश्वविद्यालयः
नवदेहली

श्री सुवर्ण विनायकः,
संयोजकः, राज्यविद्यापरिशोधनशिक्षणसंस्था,
हैदराबाद्

संयोजिका

श्रीमती के.आर्.टि.एल्.ज्योतिर्मयी,
उपन्यासिका, राज्यविद्यापरिशोधनशिक्षणसंस्था, हैदराबाद्.

पाठ्यपुस्तकविकासमुद्रापकसमितिः

प्रधाननिर्वहणाधिकारी
ए. सत्यनारायण रेड्डि,
सञ्चालकः,
राज्यविद्यापरिशोधनशिक्षणसंस्था,
हैदराबाद्

निर्वाहकः
डा।। नन्नूरु उपेन्द्र् रेड्डि
आचार्यः,
विद्याप्रणालिकापाठ्यपुस्तकविभागः,
राज्यविद्यापरिशोधनशिक्षणसंस्था,
हैदराबाद्

प्रधानव्यवहारनिर्वाहकः
श्री बि.सुधाकरः
सञ्चालकः,
प्रभुत्वपाठ्यपुस्तकमुद्रणालयः,
हैदराबाद्

तेलंगाणप्रभुत्वप्रकाशनम्

सत्यमेव जयते
विद्या ददाति विनयम्

धर्मो रक्षति रक्षितः
कृषितो नास्ति दुर्भिक्षम्

SCERT TELANGANA

© Government of Telangana, Hyderabad

First Published 2013
New Impressions 2014, 2015, 2016, 2017, 2018

All rights reserved

No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means without the prior permission in writing of the publisher, nor be otherwise circulated in any form of binding or cover other than that in which it is published and without a similar condition including this condition being imposed on the subsequent purchaser.

The copy right holder of this book is the Director of School Education, Hyderabad, Telangana.

This Book has been printed on 70 G.S.M. SS Maplitho
Title Page 200 G.S.M. White Art Card

तेलंगाणप्रभुत्वस्य निश्शुल्कवितरणम् 2018-19

Printed in India
at the Telangana Govt.Text Book Press,
Mint Compound, Hyderabad,
Telangana.

SCERT TELANGANA

पुरोवाक्

भाषा विचाराणामुपयोगार्थं प्रभावि साधनम् । बालाः जन्मतः अनेकभाषाः ज्ञातुं समर्थाः भवन्ति इति भाषाशास्त्रज्ञाः न्यरूपयन् । बालाः पाठशालायाः प्रवेशात् पूर्वमेव ते स्वपरिसरेषु केवलश्रवणेन विविधभाषाः अधिगच्छन्तीति विषयः अस्माकम् अनुभवे अस्त्येव । विविधभाषाभ्यासेन बालानां ज्ञानं विस्तृतं भवति । बहुभाषावेत्तृषु बालेषु प्रज्ञा विशिष्टा भवति इति बहुभिः परिशोधनैः निरूपितम् ।

अस्माकं देशे त्रिभाषासूत्रं प्रयोगे अस्तीति कारणतः पाठशालाशिक्षायां बालाः प्रथमभाषारूपेण मातृभाषाम्, द्वितीयभाषात्वेन प्रान्तीयभाषाम् अथवा हिन्दीभाषां, तृतीयभाषात्वेन आङ्ग्लभाषां च अभ्यस्यन्ति । त्रिभाषासूत्रानुसारं संस्कृतम् अस्माकं राज्ये ऐच्छिकभाषारूपेण अधीयते । अत्र संयुक्तपाठ्यक्रमे अंशतया प्रथमभाषया तेलुगुभाषया सह संस्कृतं बोध्यमानमस्ति । संयुक्तपाठ्यक्रमे विंशत्यङ्कानां कृते संस्कृतं परिकल्पितम् । राष्ट्रियविद्याप्रणालिकापत्रम् २००५ संस्कृतम् आधुनिकभाषात्वेन अधिगन्तुं शक्यते इति सूचयति ।

अनादिकालतः संस्कृतस्य भारतीयभाषाभिः अविनाभावसम्बन्धः अस्ति । अतः इतरभाषाः इव भारतस्य बहुभाषिकत्वे संस्कृतम् अविभाज्यम्, अनिवार्यञ्च । संस्कृतभाषाध्ययनेन इतरभाषापदानां परिचयः भवति । तेन भाषान्तरेषु विद्यमानानां शास्त्रसाङ्केतिकपारिभाषिकपदानां निर्दुष्टोच्चारणम्, अवगमनं सुकरं भवति । नैतिक-सामाजिकमूल्यानि, धार्मिकदृष्टिः, ऋजुवर्तनम् इत्यादयः गुणाः संस्कृताध्ययनेन जायन्ते ।

प्राचीनकालतः अद्यावधि तेलुगुभाषायां संस्कृतपदानि असङ्ख्याकानि व्यवहारे सन्ति । संस्कृताध्ययनं ये कुर्वन्ति ते तेलुगुभाषां समर्थतया उपयोक्तुं शक्नुवन्ति। तेलंगाणराज्यविद्याप्रणालिकापरिधिपत्रम् २०११ संस्कृताध्ययनस्य आवश्यकतां प्रस्तौति ।

संस्कृतभाषाबोधने अध्यापकानां दायित्वं बहु वर्तते। तैः अनिवार्यतया संस्कृतेनैव सम्भाषणं करणीयम् । अभ्यसने सर्वेषां छात्राणां भागग्रहणं स्यात्। यथासाध्यं संस्कृतपदानि, तेलुगुभाषागततत्समपदैः तोलयन्तः, छात्रैः तानि वाचयन्तः, संस्कृतभाषावातावरणस्य निर्माणे अध्यापकाः पर्याप्तमवसरं कल्पयेयुः । तदर्थं सरलमौखिकसम्भाषणानि, गीतानि जून्, जुलै मासयोः अभ्यासनीयानि।

एतस्य पाठ्यपुस्तकस्य रूपकल्पने भागभाजाम् , उपाध्यायानाम्, उपन्यासकानां, विषयनिपुणानां, चित्रकाराणां, कार्यसंयोजकानाम्, उट्टङ्ककानां, चित्रसंयोजकानां, पाठ्यपुस्तकरूपकल्पने सहकृतवतां देहलीविश्वविद्यालयीयप्राचार्याणां रमाकान्त-अग्निहोत्रिमहोदयानाम्, सम्पादकमण्डलिसभ्यानाम्, सर्वेषां कृते विशेषकृतज्ञताः ।

एतस्मिन् पाठ्यपुस्तके पाठ्यांशतया स्वप्रकाशनेभ्यः बहूनंशान् सङ्ग्रहीतुम् अनुमतिं दत्तवत्यै **संस्कृतभारत्यै** विशेषधन्यवादाः । पाठ्यपुस्तकमिदं छात्राणां भाव्यभ्यसनाय आवश्यकानि सामर्थ्यानि, पाटवं च वर्धयतीति आशास्महे ।

सञ्चालकः
राज्यविद्यापरिशोधनशिक्षणसंस्था,
हैदराबाद्

अध्यापकेभ्यः सूचनाः

- पाठ्यपुस्तकस्य उपयोगात् पूर्वं पाठ्यपुस्तकेन अपेक्षितानि सामर्थ्यानि ज्ञातव्यानि । पुरोवाक्, विषयसूची इत्यादिकम् अवश्यं पठनीयम् ।
- पाठ्यपुस्तकं प्रथमभाषायाः तेलुगुभाषायाः अनुबन्धरूपेण उपयोक्तव्यम्।
- मातृभाषायाः बोधनार्थं सप्ताहे चतुरः कालांशान्, संस्कृतस्य पाठनाय कालांशद्वयं च उपयोक्तव्यम् ।
- एतस्य पाठ्यपुस्तकस्य बोधनार्थम् एकस्मिन् विद्यासंवत्सरे प्रायशः ७५ कालांशाः भवन्ति ।
- प्रत्येकमपि पाठस्य अष्टौ कालांशाः इति अंशं, तथैव ५६ कालांशान् दृष्टौ निधाय पाठ्यपुस्तकं निर्मितम् । तदनुगुणं कालांशविभजनं कृत्वा प्रणालिका रचनीया । बोधनाभ्यासप्रक्रियाश्च निर्वोढव्याः ।
- अष्टसु कालांशेषु पाठगतस्य विषयस्य बोधनाय त्रयः कालांशाः उपयोक्तव्याः । अवशिष्टकालांशान् उन्मुखीकरणाय, गणशः पाठनाय, अर्थावगमनाय, अभ्यासान् कारयितुं, व्यक्तिगतपाठनाय च उपयोक्तव्याः ।
- पाठबोधनस्य अपेक्षया अभ्यासान् कारयितुमेव अधिकाः कालांशाः उपयोक्तव्याः । एतदर्थम् आवश्यकतानुसारम् उपाध्यायः छात्राणां साहाय्यं कुर्यात् ।
- पुस्तके छात्रैः साधनीयानां सामर्थ्यानां पट्टिका अस्ति। अध्यापकाः छात्रैः तानि साधयेयुः ।
- सर्वस्य पाठस्य आरम्भे उन्मुखीकरणमित्यंशः अस्ति । तदधिकृत्य छात्रैः सम्भाषणं कारयितव्यम् । शिक्षकाः तदर्थं दत्तैः प्रश्नैः सह चिन्तयितुं योग्यान् अन्यानपि प्रश्नान् प्रष्टुं शक्नुवन्ति ।
- पाठ्यांशबोधनात् पूर्वमेव तत्रस्थान् श्लोकान् गीतानि च उपाध्यायाः आदर्शपूर्णतया वाचयेयुः । छात्राः च अनुवाचनं कुर्युः ।
- व्यक्तिशः प्रवाहपूर्णतया पाठं पठितुम् अभ्यासः कारयितव्यः ।
- छात्राः गणशः उपविश्य पाठ्यांशं सम्भाषणरूपेण यथा वदेयुः तथा अध्यापकैः व्यवस्था करणीया ।
- व्याकरणम् अनुप्रयुक्ततया बोधनीयम्। तदनुसृत्य एव अभ्यासाः कारयितव्याः ।
- एकस्मिन् पाठे निर्दिष्टानि सामर्थ्यानि ८०% छात्राः साधयन्ति चेदेव पाठान्तरं बोधनीयम् । एतदर्थं मासे स्थितानां कालांशानां विभजनार्थं योजना करणीया ।
- छात्राणां व्यक्तिशः पठनं प्रथमं भवेत् । ततः आवश्यकतानुसारं गणशः कार्यं दातव्यम् । गणशः कार्याणां कक्ष्याप्रकोष्ठे प्रदर्शनानन्तरं तद्गतानां दोषाणां चर्चया निराकरणं कुर्युः ।

  श्रुण्वन्तु,विचिन्त्य वदन्तु - अत्रस्थानि कृत्यानि पूर्णतया कक्ष्याप्रकोष्ठे एव कारयितव्यानि ।

  पठन्तु, अवगच्छन्तु, व्यक्तीकुर्वन्तु - कृत्यानि व्यक्तिशः अथवा गणशः कारयितव्यानि ।

  पदजालाभिवृद्धिः - गणशः कृत्यानि कारयितव्यानि । ततः व्यक्तिशः लेखनीयानि ।

  व्याकरणम् - व्याकरणांशानां बोधनसमये उदाहरणानि **कृष्णफलके लेखनीयानि।** ततः चर्चया विषयावगमनं कारयितव्यम् । ततः अभ्यासकृत्यानि कारयितव्यानि ।

  स्वीयरचना, सर्जनात्मकव्यक्तीकरणम्, परियोजनाकार्यम्, प्रशंसा इत्येतानि सामर्थ्यानि उद्दिश्य लेखनार्थं सम्पूर्णकक्ष्यायां सूचनाः देयाः । तदनन्तरं छात्रैः एतानि सामर्थ्यानि कारयितव्यानि।
- छात्रैः लिखितेषु विषयेषु दोषाणां निवारणार्थं कक्ष्याप्रकोष्ठे चर्चा आयोजनीया । चर्चासमये क्रमशः भावः, वाक्यनिर्माणम्, पदानामौचित्यम्, अक्षरदोषाः च चिन्तनीयाः । आत्मना कृतान् दोषान् छात्राः स्वयमेव जानीयुः ।

  स्वीयमूल्याङ्कनम् - तत्रत्यान् अंशान् आधारीकृत्य स्वयं छात्राः मूल्याङ्कनं कुर्युः। तदर्थं ते अध्यापकैः प्रोत्साहनीयाः।

✦ पाठ्यांशबोधनसमये अधः दत्तानि सोपानानि अनुसरणीयानि ।

I. **उपोद्घातः** - स्वागतभाषणम्, उन्मुखीकरणम्, शीर्षिकाप्रकटनम्, नेपथ्यम् ।

II. **पाठ्यांशबोधनेषु / सामर्थ्येषु अवगमनम्** - चित्राण्युद्दिश्य भाषणम्, अध्यापकस्य आदर्शपठनम्, छात्राणां बाह्यपठनम्, छात्रैः अर्थसङ्ग्रहणम्, पाठितविषये चर्चा, अवगमनम्।

III. **अवगमनपरिशीलनम्** - पाठितविषयेषु छात्रावगमनपरिशीलनम् ।

IV. **गृहकार्यम्** - (परियोजनाकार्य-प्रशंसा-बोधितविषयाणां सम्बद्धं गृहकार्यम्)

✦ प्रत्येकमपि पाठेन साधितव्यानां सामर्थ्यानां साधनाय प्रणाली संरचनीया । संस्कृते पाठ्यप्रणाली अधो दत्तप्रकारेण निर्मातव्या ।

१. पाठस्य नाम -

२. पाठं बोधयितुम् आवश्यककालांशाः -

३. साधितव्यानि सामर्थ्यानि -

४. कालांशानुसारं विभागः -

कालांश-सङ्ख्या	बोधनांशः	बोधनव्यूहाः	सामग्री / संसाधनानि	छात्रेभ्यः दीयमानः अभ्यासः, गृहकार्यञ्च

५. पाठ्यबोधनार्थम् आवश्यकतातिरिक्तसमाचारसङ्ग्रहणम् (अध्यापककृत्यम्)।

६. पाठ्यबोधनानन्तरम् अध्यापकस्य प्रतिस्पन्दनानि (अनुभवाः, अनुभूतयश्च) ।

✦ एवम् 'एतानि कुर्वन्तु' इति शीर्षिकागतांशेषु एकैकं कतिभिः छात्रैः कृतमिति परिशीलयेत् । आवश्यकतानुसारं प्रत्याम्नायबोधनं निर्वोढव्यम् ।

✦ सामर्थ्यसाधनार्थं कदापि मार्गदर्शिकाम् (Guide), अध्ययनसामग्रीं (Study material) दृष्ट्वा प्रश्नानां समाधानानाम् अभ्यासानां च लेखनं न कारयेत् । यद्येवं दृष्ट्वा लिख्यते तर्हि अङ्काः न प्रदीयन्तेति वदेत्। स्वीयबुद्ध्या लिखितांशानेव परिशीलयेत् ।

✦ निरन्तरसमग्रमूल्याङ्कनविध्यनुसारं छात्रप्रगतिं प्रतिदिनं पञ्जीकुर्यात् । एतदर्थं प्रत्येकपञ्जीकरणपुस्तिका स्थापनीया।

✦ निरन्तरसमग्रमूल्याङ्कनविधानेन जूलै, आगस्ट्, नवम्बर्, फिब्रवरीमासेषु आयोज्यमाननिर्माणात्मक-मूल्याङ्कनेषु छात्राणां भागग्रहणपरिशीलनं, लिखितविषयाः, कृतपरियोजनाकार्याणि, लघुपरीक्षा चेति एतैः चतुर्भिः छात्रप्रगतिं निर्धार्य छात्रप्रगतिसूचकपुस्तिकासु पञ्जीकरणं कुर्यात्। एतदर्थं प्रत्येकछात्रप्रगतिपञ्जीकरणपुस्तिका समुपस्थापनीया ।

✦ सेप्टेम्बर्/अक्टोम्बर्, डिसेम्बर्/जनवरी, एप्रिल्मासेषु अयोज्यमानसङ्ग्रहणात्मकमूल्याङ्कनार्थम् अध्यापकैरेव स्वयं सामर्थ्याधारितप्रश्नपत्रं पठनम् (५ अङ्काः), स्वीयरचना (५ अङ्काः), सर्जनात्मकव्यक्तीकरणम् (५अङ्काः), पदजालाभिवृद्धिः, व्याकरणांशाः (५ अङ्काः) प्रकारेण निर्मातव्यम् ।

✦ अनुबन्धे शब्दाः, धातवः दत्ताः सन्ति । पाठ्यांशेषु कृत्यानाम् अभ्याससमये सन्दर्भानुसारम् अनुबन्धे दत्तानां शब्दानां धातूनां च अभ्यासः छात्रैः कारयितव्यः ।

वन्दे मातरम्

- बङ्किमचन्द्र छटर्जी

वन्दे मातरं, वन्दे मातरम्
सुजलां सुफलां मलयजशीतलाम्
सस्यश्यामलां मातरं वन्दे मातरम्
शुभ्रज्योत्स्नापुलकितयामिनीम्
फुल्लकुसुमितद्रुमदलशोभिनीम्
सुहासिनीं सुमधुरभाषिणीम्
सुखदां वरदां मातरं, वन्दे मातरम्

पठत संस्कृतम्

- श्री मञ्जुनाथशर्मा

पठत संस्कृतं, वदत संस्कृतम्
लसतु संस्कृतं चिरं गृहे गृहे च पुनरपि || पठत ||

ज्ञानवैभवं वेदवाङ्मयम्
लसति भवभयापहारि यत्र मुनिभिरार्जितम्
कीर्तिरार्जिता यस्य प्रणयनात्
व्यास-भास-कालिदास-बाणमुख्यकविभिः || पठत ||

स्थानमूर्जितं यस्य मन्वते
वाग्विचिन्तका हि वाक्षु यस्य वीक्ष्य मधुरताम्
यद्विना जना नैव जानते
भारतीयसंस्कृतिं सनातनाभिदां वराम् || || पठत ||

जयतु संस्कृतं संस्कृतिस्तथा
संस्कृतस्य संस्कृतेश्च प्रणयनाच्च मनुकुलम्
जयतु संस्कृतं, जयतु मनुकुलम्
जयतु जयतु संस्कृतं, जयतु जयतु मनुकुलम् || || पठत ||

SCERT TELANGANA

राष्ट्रियगीतम्

- रवीन्द्रनाथ् ठागूर्

जनगणमन अधिनायक जय हे !
भारतभाग्यविधाता !
पञ्जाब सिन्धु गुजरात मराठा,
द्राविड उत्कल वङ्ग !
विन्ध्य हिमाचल यमुना गङ्गा
उच्चलजलधितरङ्ग !
तव शुभ नामे जागे !
तव शुभ आशिष मागे !
गाहे तव जय गाथा !
जनगणमङ्गलदायक जय हे
भारतभाग्यविधाता !
जय हे ! जय हे ! जय हे !
जय जय जय जय हे !

प्रतिज्ञा

- पैडिमर्रि वेंकट सुब्बाराव्

भारतदेशः मम मातृभूमिः । भारतीयास्सर्वे मम सहोदराः ।

अहं मम देशं प्रीणामि । सुसम्पन्ना, बहुविधा भारतीया सांस्कृतिकसम्पत् मम गर्वकारणम् । तस्याः योग्यजनो भवितुं सर्वदा अहं परिश्रमं करोमि ।

मम मातापितरौ, उपाध्यायान्, ज्येष्ठान् सर्वान् च पूजयामि। सर्वैः सह सगौरवं व्यवहरामि ।

मम देशस्य विषये, प्रजानां विषये सेवानिरतिं भजामि । जन्तूनां विषये दयालुः भवामि इति च प्रतिज्ञां करोमि ।

सर्वेषां श्रेयोऽभिवृद्धयः एव मम आनन्दस्य कारणम् ।

SCERT TELANGANA

पाठ्यपुस्तकरूपकर्तारः

श्रीमती के.आर्.टि.एल्.ज्योतिर्मयी
उपन्यासिका,
राज्यविद्यापरिशोधनशिक्षणसंस्था,
हैदराबाद्

श्रीमती पि.माधवी
अध्यापिका,
ब्रिलियण्ट् ग्रामर् उन्नतपाठशाला,
दिलशुखनगरम्, हैदराबाद्

डा.मरुधूरि नरसिंहाचार्यः
सहाध्यापकः
नगरपालिकोन्नतपाठशाला
विजयवाडा, कृष्णा जिल्ला

डा.नारायणं वेङ्कटराम्बाबु
सहाध्यापकः,
जिल्लापरिषत् उन्नतपाठशाला,
नकरिकल्लु, गुंटूरु जिल्ला

श्री कोम्पल्लि शिवकुमारः
सहाध्यापकः
जिल्लापरिषत् उन्नतपाठशाला
पर्लपल्लि, करींनगर् जिल्ला

श्री एन.सुब्रह्मण्येश्वरशर्मा
सहाध्यापकः
पि.वि.आर्. पुरपालकबालिकापाठशाला
ओङ्गोल्, प्रकाशं जिल्ला.

श्री के.रङ्गराजु
सहाध्यापकः
जिल्लापरिषत् उन्नतपाठशाला
रङ्गापुरम्, रङ्गारेड्डि जिल्ला

श्री इक्कुर्ति. वेङ्कटेश्वर्लु
उपन्यासकः
गेट् शिक्षकप्रशिक्षणकलाशाला
तिरुपतिः, चित्तूरु जिल्ला

श्री तुर्लपाटि शिवरामकृष्णः
संस्कृताध्यापकः
दिल्ली पब्लिक् स्कूल्
नाचारम्, हैदराबाद्

श्री भुवनगिरि वेङ्कट लक्ष्मीनारायणः
परिशोधनाधिकारी
श्रीवेङ्कटेश्वरवेदविश्वविद्यालयः,
तिरुपतिः, चित्तूरु जिल्ला.

श्री तिरुनगरि लक्ष्मणस्वामी
सहाध्यापकः
श्रीराजराजेश्वरसंस्कृतपाठशाला,
वेमुलवाडा, करींनगर् जिल्ला

श्री सी.हेच.कृष्णसायि
पि.जि.टि.
आन्ध्रप्रदेशावासीयगुरुकुलपाठशाला
तूप्रान् , मेदक् जिल्ला

चित्रकाराः

कूरेल्ल श्रीनिवास्, प्रधानाध्यापकः, जिल्लापरिषत् उन्नतपाठशाला, कुर्मेडु, नल्लगोण्ड जिल्ला
के.बाबु, प्रधानाध्यापकः, जिल्लापरिषत् उन्नतपाठशाला वज्रेपल्लि, निजामाबाद् जिल्ला
टी.वि. रामकृष्णः, चित्रलेखनाध्यापकः, जिल्लापरिषत् उन्नतपाठशाला, दुद्देड, मेदक् जिल्ला
टि.वि. मोहन्राज्, चित्रलेखनाध्यापकः, सङ्क्षेमगुरुकुलपाठशाला, वेलिगोण्ड, प्रकाशं जिल्ला
वड्डेपल्लि वेङ्कटेश्वर्लु, अध्यापकः, प्राथमिकपाठशाला, सोमवरं, नल्लगोण्ड जिल्ला
ए.गौरय्या(गौतम्), चित्रलेखकः,कुरुपां, विजयनगरम् जिल्ला
बि.वि.आर्. चारि, चित्रकारः, निर्मल्, आदिलाबाद् जिल्ला
कस्तूरि प्रभाकर्, चित्रलेखनाध्यापकः,जिल्लापरिषत् उन्नतपाठशाला, पिल्ललमर्रि, नल्लगोण्डा जिल्ला
के राघवाचारी, चित्रलेखनाध्यापकः,जिल्लापरिषत् उन्नतपाठशाला, नकरिकल्, नल्लगोण्डा जिल्ला

उट्टङ्कः

श्री तुर्लपाटि शिवरामकृष्णः, संस्कृताध्यापकः, दिल्ली पब्लिक् स्कूल्, नाचारम्, हैदराबाद्

SCERT TELANGANA

विषयसूची

पाठस्य नाम	प्रक्रिया	मासः	पृष्ठसङ्ख्या
प्रथमः भागः			
१. रक्षत वृक्षान्	गीतम्	जून् जुलै	1-10
❖ मशकराज्यम्	पठन्तु नन्दन्तु		11-12
द्वितीयः भागः			
२. सर्वे भवन्तु सुखिनः	सम्भाषणम्	आगष्ट्	13-22
३. मैत्री	सुभाषितश्लोकाः	सेप्टेम्बर् अक्टोबर्	23-31
❖ ज्ञानोदयः	पठन्तु नन्दन्तु		32
तृतीयः भागः			
४. बाल्यं खलु विद्यायै	दिनचर्या	नवम्बर्	33-42
५. सन्देशः	स्फोरकपत्रम्	डिसेम्बर्	43-51
❖ चटक ! चटक !	पठन्तु नन्दन्तु		52
चतुर्थः भागः			
६. किं न्याय्यम् ?	कथा	जनवरि	53-62
७. स्फूर्तिः	लेखः	फिब्रवरि	63-73
पुनश्चरणम्		मार्च्, एप्रिल्	

अनुबन्धः

शब्दरूपाणि	74-78
धातुरूपाणि	79-82
पदकोशः	83-85
क्रियापदकोशः	86

❖ इत्यनेन चिह्नेन चिह्निताः अंशाः मूल्याङ्कनाय न उपयोक्तव्याः ।

SCERT TELANGANA

अनेन पाठ्यपुस्तकेन छात्रैः साधितव्यानि सामर्थ्यानि

I. श्रुण्वन्तु, विचिन्त्य वदन्तु

- ❖ गीतानि, श्लोकाः, सम्भाषणानि, कथाः इत्यादीन् विषयान् श्रुत्वा छात्राः अवगच्छेयुः। तेषां भावान् मातृभाषया वक्तुं शक्नुयुः।
- ❖ संस्कृतेन पृष्टान् प्रश्नान् छात्राः अवगच्छेयुः। तेषां योग्यानि समाधानानि संस्कृतेन वदेयुः।
  ज्ञातान् विषायान् अधिकृत्य संस्कृतेन वदेयुः।
- ❖ लघूनि संस्कृतभाषणानि कर्तुं शक्नुयुः।

II. पठन्तु, अवगच्छन्तु, व्यक्तीकुर्वन्तु

- ❖ श्लोकाः, कथाः, गीतानि, सम्भाषणानि, आत्मकथाः, निबन्धाः, लेखाः इत्यादिसंस्कृतविषयान् अवगच्छेयुः धाराप्रवाहतया पठेयुश्च ।
- ❖ पाठितस्य विषयस्य आधारेण दत्तानां प्रश्नानां समाधानानि लिखेयुः। पठनावगमनस्थानि कृत्यानि दोषान् विना कुर्युः।
- ❖ अपरिचितानां कथानां पत्रिकाणां च पठनेन विषयानवगच्छेयुः।

III. स्वीयरचना

- ❖ ज्ञातान् दृष्टान् श्रुतान् च विषयान् उद्दिश्य स्वप्रतिस्पन्दनं संस्कृतेन लेखितुं शक्नुयुः।
- ❖ बहुसमाधानवतां प्रश्नानां संस्कृतेन उत्तराणि लिखेयुः।
- ❖ आत्मानं तत्तत्सन्दर्भे ऊहित्वा अहं तत्र किं कर्तुं शक्नुयामिति विचिन्त्य प्रत्येकमपि छात्रः संस्कृतेन स्वानुभवं लेखितुं शक्नुयात् ।

IV. पदजालाभिवृद्धिः

- ❖ पाठ्यमानेषु अथवा श्रूयमाणेषु विषयेषु स्थितानां नूतनपदानां सन्दर्भानुगुणम् अर्थं ग्रहीतुं शक्नुयुः।
- ❖ ज्ञातपदानामाधारेण स्वयं वाक्यानि लेखितुं शक्नुयुः।
- ❖ समानार्थकपदानि विरुद्धार्थकपदानि च ज्ञातुं शक्नुयुः।

V. सर्जनात्मकव्यक्तीकरणम्

- ❖ प्रक्रियापरिवर्तनं कर्तुं शक्नुयुः।
- ❖ कथाः, गीतानि, कविताः स्मरेयुः स्वयं रचयेयुः च।
- ❖ लेखानां लेखनसामर्थ्यं प्राप्नुयुः । चित्राणां लेखनं, तेषां वर्णनं च स्वयं कर्तुं शक्नुयुः।
- ❖ तेलुगुभाषांशानाम् अनुवादं संस्कृतेन कर्तुं शक्नुयुः।

VI. प्रशंसा

- ❖ कवीनां, रचयितॄणां च रचनाविधानं प्रशंसितुं शक्नुयुः।
- ❖ स्फूर्तिप्रदं विषयमधिकृत्य लिङ्ग-धर्म-वर्गादिभेदान् विना प्रशंसां कुर्युः।
- ❖ अन्येषां संस्कृतिसम्प्रदायान् प्रशंसेयुः।

VII. व्याकरणांशाः

- ❖ भाषाभागान् व्याकरणांशान् च ज्ञातुं शक्नुयुः। विभक्तीः अवगच्छेयुः । तासां प्रामुख्यं च जानीयुः। विना दोषं तासां प्रयोगसामर्थ्यञ्च प्राप्नुयुः ।
- ❖ वाक्यभेदान् जानीयुः। स्वयं प्रयोक्तुं शक्नुयुः।
- ❖ लिङ्गभेदान् विना दोषं प्रयुञ्जीरन् ।
- ❖ कालानुसारं लकाराणां पुरुषाणां च प्रयोगे समर्थाः भवेयुः ।
- ❖ सन्धीनां संयोजने, विघटने, समासानां विग्रहवाक्यानां च प्रयोगे समर्थाः भवेयुः।

SCERT TELANGANA